

КУРСОВА РОБОТА
з дисциплін «Фінансовий облік» і «Управлінський облік»
на тему:

Облік основних засобів

Студентки 4-о курсу групи _____ ОП-42 _____

напряму підготовки 6.03.05.09 «Облік і аудит»

_____ Симонік Олена _____
(прізвище, ім'я)

Науковий керівник: ст. викл.

Муравський В.В. _____
(прізвище, ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ **Оцінка ECST** _____

Члени комісії:

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Зміст

Вступ.....	4
1. Основні засоби в фінансовому та управлінському обліку.....	5
2. Фінансовий облік надходження і руху основних засобів.....	12
3. Фінансовий облік вибуття основних засобів.....	24
4. Управлінський облік основних засобів.....	29
Висновки.....	35
Список використаної літератури.....	37

Економіка України знаходиться на перехідному етапі. В таких умовах головна мета підприємства - підвищувати керівництво підприємством, більше залучати інвестиційні ресурси, оперативно реагувати на ринкові зміни, задовольняти інтереси користувачів необхідною інформацією.

Основні засоби займають, як правило, основну питому вагу в загальній сумі основного капіталу підприємства. Від їх якості, вартості, технічного рівня, ефективності використання багато в чому залежить кінцеві результати діяльності підприємства: випуск продукції, її собівартість, прибуток, рентабельність, стійкість фінансового становища.

Підвищення ефективності використання основних засобів підприємств є одним з основних питань у період переходу до ринкових відносин. Від вирішення цієї проблеми залежить фінансовий стан підприємства, конкурентоспроможність його продукції на ринку.

Бухгалтерський облік є функцією управління підприємства. У бухгалтерському обліку одночасно поєднуються три види управлінських робіт, завдяки чому він виконує три самостійні функції: інформаційну, контрольну та аналітичну. Без даних бухгалтерського обліку неможливо дати об'єктивну оцінку стану і результатам господарської діяльності підприємства.

Робота будь-якого підприємства або колективу значною мірою залежить від розвитку бухгалтерського обліку, що є інформаційною базою управління та контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємств, фірм, об'єднань. Завдання розширення меж діяльності, зміцнення режимів економії та бережливості, завоювання нових ринків, перехід на ринкові відносини, зміна форм власності передбачають покриття витрат за рахунок власних коштів і отримання прибутку. Бухгалтерський облік при цьому сприяє зміцненню принципів господарського розрахунку та самоокупності, за його допомогою здійснюється спостереження за правильністю використання господарських засобів, здійснюється контроль за витратами і доходами підприємств, визначаються фінансові результати їх фінансово-господарської діяльності.

Актуальність обраної для написання теми курсової роботи зумовлена тим фактом, що бухгалтерський облік основних засобів повинен забезпечити контроль за ефективним використанням виробничих майданчиків, обладнання, машин, транспортних засобів та інших засобів праці. Слід враховувати, що поінформованість про наявність засобів праці та постійний контроль за їх ефективним використанням мають велике значення в управлінні виробничою діяльністю кожного підприємства. Цьому має сприяти добре побудований їх облік.

Метою курсової роботи стало вивчення наступних питань - визначення основних засобів та їх класифікації, оцінки основних засобів, завдання бухгалтерського фінансового обліку основних засобів, обліку надходжень, амортизації, документального оформлення, поступлення і руху, вибуття основних засобів, удосконалення обліку основних засобів з використанням комп'ютерної техніки.

Для досягнення поставленої мети використовувалася нормативно-правова база та літературні джерела. Серед літературних діячів окремо можна виділити наступні: Садовська І.Б., Михалевич С.Г., Ткаченко Н.М., Марочкіна А.М., Бутинець Ф.Ф., Грабова Н.М., Завгородній В.П.

1. Основні засоби в фінансовому та управлінському обліку

При організації обліку основних засобів і нематеріальних активів в Україні підприємствам, їх об'єднанням, госпрозрахунковим організаціям (крім банків), представництвам іноземних організацій, які здійснюють діяльність в Україні, а також підприємствам, діяльність яких фінансується за рахунок коштів бюджету, необхідно керуватися такими законодавчими та нормативними документами [5, 225].

1. Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 92 від 27.02.2000 р. (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 18 травня 2000 р. за № 288/4509).

2. Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи». Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 242 від 18.10.99 р. (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 2 листопада 1999 р. за № 750/4043).

3. Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій № 291 від 30.11.99 р.

4. Інструкцією із застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій № 291 від 30.11.99 р. (zareєстровано в Міністерстві юстиції України № 893/4186 від 21.12.99 р.).

5. «Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку основних засобів». Затверджені наказом Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» затверджене наказом Міністерства фінансів України № 92 від 27.02.2000 р. (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 18 травня 2000 р. за № 288/4509), визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби та інші необоротні матеріальні активи, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності [18].

Норми Положення (стандарту) 7 застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами всіх форм власності (крім бюджетних установ).

Положення (стандарт) 7 не поширюється на відтворювані природні ресурси та операції з основними засобами, особливості яких визначаються іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Відповідно до П(С) БО 7 «Основні засоби», основні засоби - це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких становить більше одного року (або операційного циклу, якщо він триваліший за рік) [5, 106].

Об'єктом основних засобів вважається закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям для нього або окремих конструктивно відокремлених предметів, призначений для виконання певних самостійних функцій, чи відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначень, що мають для обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, внаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, комплекс - певну роботу тільки у складі комплексу, а не самостійно.

Якщо один об'єкт основних засобів складається із частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремих об'єкт основних засобів.

Об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання та вартість його може бути достовірно визначена.

Основні засоби в Україні можна згрупувати за їх функціональним призначенням, за галузевою ознакою, за використанням, за ознакою належності, за натурально-матеріальним складом (Рис.1.1).

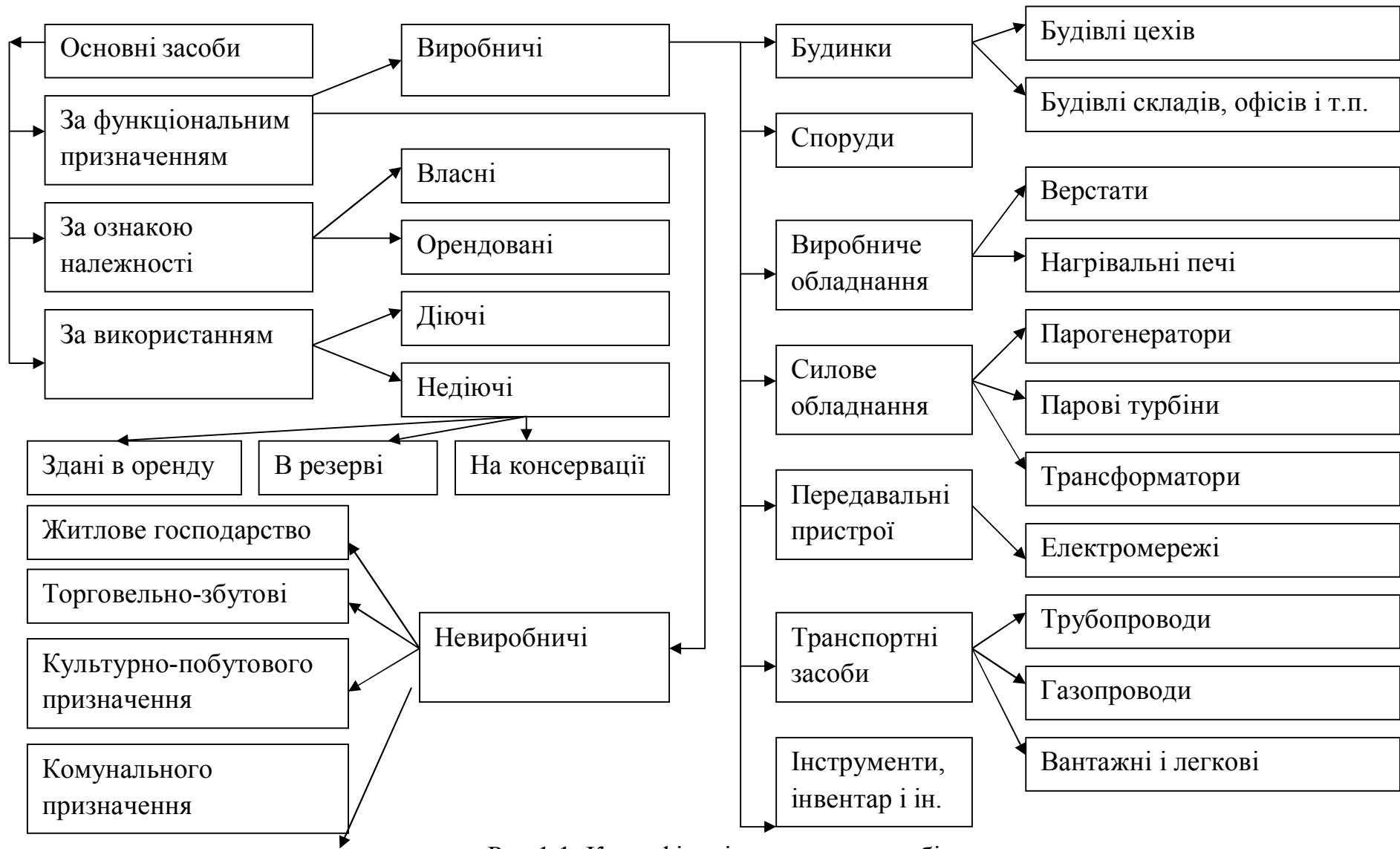

Рис.1.1. Класифікація основних засобів

В управлінському обліку важливим є поділ основних засобів за функціональною роллю у процесі виробництва, тобто на виробничі та невиробничі [3, 641].

Виробничі основні засоби безпосередньо забезпечують виробництво продукції на підприємстві. Невиробничі основні засоби призначені для обслуговування культурних і соціально-побутових потреб працівників підприємства чи мешканців відповідних населених пунктів.

Саме виробничі основні фонди є об'єктом управлінського обліку, оскільки від їхньої наявності, структури, рівня використання найбільше залежить економічна ефективність виробництва.

За галузевою ознакою основні засоби поділяються на: промислові; будівельні; сільськогосподарські; транспортні; зв'язку тощо.

За використанням основні засоби поділяються на: діючі (основні засоби, що використовуються у господарстві); недіючі - (ті, що не використовуються у даний період часу у зв'язку з тимчасовою консервацією підприємств або окремих цехів); запасні (різне устаткування, що знаходиться в резерві й призначене для зміни об'єктів основних засобів, що вибули або ремонтуються).

За ознакою належності підприємству на власні і орендовані. Орендовані основні засоби показуються у балансі орендодавця, тим самим виключається можливість подвійного обліку одних і тих самих засобів. Залежно від характеру, стану основних засобів, часу оцінки розрізняють такі види вартості (за Національним стандартом бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»):

- 1) первісна вартість;
- 2) переоцінена вартість;
- 3) залишкова вартість;
- 4) вартість, яка амортизується;
- 5) ліквідаційна вартість.

Первісна вартість - історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Переоцінена вартість - вартість необоротних активів після їх переоцінки.

Залишкова вартість - різниця між первісною (переоціненою) вартістю та сумою зносу основних засобів.

Справедлива вартість - ринкова вартість, визначена шляхом експертної оцінки, яку, як правило, визначають професійні оцінювачі.

Вартість, яка амортизується - первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Ліквідаційна вартість - сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією) [10, 96].

Придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів.

Первісна вартість об'єкта основних засобів складається з таких витрат:

- 1) суми, що сплачують постачальникам активів за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);
- 2) реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;
- 3) суми ввізного мита;
- 4) суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємством);
- 5) витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів;
- 6) витрати на установку, монтаж, налагодження основних засобів;

7) інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, в якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Витрати на сплату відсотків за користування кредитом не включаються до первісної вартості основних засобів, придбаних (створених) повністю або частково за рахунок позикового капіталу.

Синтетичній облік основних засобів ведеться на рахунку 10 «Основні засоби», який призначений для обліку й узагальнення інформації про наявність і рух як власних основних засобів, так і одержаних за умов фінансового лізингу, а також орендованих цілісних майнових комплексів, які належать до складу основних засобів [16, 338].

По дебету рахунка 10 «Основні засоби» відображаються:

- надходження основних засобів (придбаних, створених, безоплатно отриманих), зарахованих на баланс підприємства;
- сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що приводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісне очікуваних від використання об'єкта;
- сума дооцінки вартості об'єкта основних засобів.

По кредиту рахунка 10 «Основні засоби» відображаються:

- вибуття основних засобів внаслідок реалізації, ліквідації, безоплатної передачі іншим підприємствам;
- часткова ліквідація;
- сума уцінки вартості основних засобів.

Рахунок 10 «Основні засоби» ведеться за субрахунками:

101 «Земельні ділянки»,

102 «Капітальні витрати на поліпшення земель»,

103 «Будинки і споруди»,

104 «Машини й обладнання»,

105 «Транспортні засоби»,

106 «Інструменти, прилади та інвентар»,

107 «Робоча і продуктивна худоба»,

108 «Багаторічні насадження»,

109 «Інші основні засоби»

Аналітичний облік основних засобів ведеться по кожному об'єкту окремо.

2. Фінансовий облік надходження і руху основних засобів

Велику частину основних засобів організація купує за гроші у постачальників на підставі договорів купівлі-продажу або договорів поставки.

Джерелом для придбання, спорудження, виготовлення об'єктів основних засобів є капітальні вкладення. Капітальні вкладення - це сукупність витрат на здійснення довгострокових інвестицій організації, пов'язаних з придбанням, спорудженням, реконструкцією і модернізацій основних засобів.

Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» основні засоби можуть надходити в результаті:

- купівлі (надходження за плату);
- створення власними силами;
- внеску до статутного капіталу;
- безоплатного надходження;
- обміну на подібні об'єкти;
- обміну на неподібні об'єкти.

Придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю, яка визначається як історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Для обліку витрат пов'язаних з придбанням або створенням основних засобів призначено рахунок 15 «Капітальні інвестиції». За дебетом рахунку відображають збільшення витрат, пов'язаних з придбанням (створенням) матеріальних та нематеріальних необоротних активів, а за кредитом – їх зменшення (введення в дію, прийняття в експлуатацію придбаних, створених нематеріальних активів тощо) [6, 203].

На субрахунку 151 «Капітальне будівництво» відображаються витрати на будівництво, що здійснюється як господарським, так і підрядним способом для власних потреб підприємства. На цьому субрахунку також ведеться облік устаткування, що підлягає монтажу в процесі будівництва.

Субрахунок 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів» призначений для обліку витрат на придбання або виготовлення власними силами матеріальних активів, облік яких ведеться на рахунку 10 «Основні засоби» (крім об'єктів будівництва та основного стада).

На субрахунку 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів» відображаються витрати підприємства (організації, установи) на придбання або виготовлення власними силами матеріальних активів, облік яких ведеться на рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи».

На субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» відображаються витрати підприємства на придбання або створення власними силами активів, облік яких ведеться на рахунку 12 «Нематеріальні активи».

На субрахунку 155 «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів» ведеться облік витрат на придбання або вирощування (створення) довгострокових біологічних активів, облік яких ведеться на рахунку 16 «Довгострокові біологічні активи», у тому числі на вирощування незрілих довгострокових біологічних активів, та формування основного стада робочої і продуктивної худоби (крім тварин, які обліковуються на рахунку 21 «Поточні біологічні активи»).

Первісна вартість основних засобів, що надходять на підприємство в результаті купівлі включає:

- вартість, що сплачується постачальнику;
- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням об'єкта;
- суми ввізного мита; суми непрямих податків (що не відшкодовуються підприємству);
- витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів;
- інші витрати.

Облік операцій з придбання наведено у таблиця 2.1.

Відображення операцій з обліку придбання основних засобів

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Отримано основні засоби від постачальника	152	631
2	Відображено суму податкового кредиту	641	631
3	Нараховано транспортній організації за перевезення основних засобів	152	631
4	Відображено суму податкового кредиту	641	631
5	Нараховано заробітну плату зарозвантаження об'єкта	152	661
6	Відображено нарахування на дану заробітну плату	152	651
7	Введено об'єкт в експлуатацію	10	152
8	З рахунку в банку перераховано постачальнику за основні засоби	631	311
9	Оплачено готівкою вартість послуг, наданих транспортною організацією	631	301

Первісна вартість основних засобів, виготовлених (створених) власними

- силами або підрядною організацією включає:
- вартість робіт, виконаними підрядниками;
- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з виготовленням (створенням)

основних засобів.

Первісна вартість основних засобів, створених власними силами не повинна перевищувати справедливую вартість об'єкта.

Якщо первісна вартість об'єкта перевищує справедливую вартість, то сума перевищення відноситься до витрат звітного періоду з відображенням на дебеті субрахунку 977 «Інші витрати звичайної діяльності» рахунку 97 «Інші витрати».

Облік операцій з виготовлення (створення) основних засобів власними силами наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Відображення операцій з виготовлення основних засобів

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Нараховано підрядній організації за будівельні роботи	151	631
2	Відображено суму податкового кредиту	641	631
3	Нарахована заробітна плата робітникам, що були задіяні при будівництві об'єкта основного засобу	151	661
4	Відображено нарахування на заробітну плату	151	651
5	Витрачено матеріали на будівництво	151	201
6	Введено об'єкт в експлуатацію (за справедливою вартістю)	10	151
7	На суму перевищення витрат над справедливою вартістю	977	151
8	З рахунку в банку перераховано кошти підрядній організації	631	311

Вартість безоплатно одержаних основних засобів відображається на кредиті субрахунку 424 «Безоплатно одержані необоротні активи» рахунку 42 «Капітальні інвестиції».

Залишок додаткового капіталу на даному субрахунку зменшується на суму визнаного доходу протягом строку корисного використання безоплатно одержаних необоротних активів чи при їх вибутті. Дохід від безоплатно одержаних активів визнається на суму нарахованої амортизації з відображення на кредиті субрахунку 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів» рахунку 74 «Інші доходи». Облік безоплатно одержаних основних засобів наведено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Відображення операцій з безоплатного одержання основних засобів

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Безоплатно одержано об'єкт основного засобу, який використовується у виробництві	15	424

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4
2	Введено основний засіб в експлуатацію	10	15
3	На суму нарахованої амортизації	23	13
4	На сум нарахованої амортизації відображено дохід від використання об'єкта	424	745

Якщо об'єкт основних засобів надходить на підприємство як внесок до статутного капіталу, його первісна вартість дорівнює справедливій вартості, погодженій з засновниками.

Понесені витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження таких засобів включаються до їх первісної вартості з попереднім відображенням на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Надходження основних засобів в погашення заборгованості за внесками до статутного капіталу відображається на кредиті рахунку 46 «Неоплачений капітал».

Облік операцій з надходження основних засобів в погашення заборгованості за внесками до статутного капіталу наведено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Відображення операцій з одержання основних засобів ввід замовників

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	На величину об'явленої частки засновника у статутному капіталі	46	40
2	Внесено основний засіб засновником в погашення своєї частки	152	46
3	Відображено витрати на перевезення даного об'єкта	152	631
4	На суму податкового кредиту	641	631
5	Введено основний засіб в експлуатацію	10	152

Основні засоби, одержані в результаті подібного обміну, зараховуються на баланс за первісною вартістю, яка дорівнює залишковій вартості переданого об'єкта.

Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливу вартість, то первісною вартістю отриманого в результаті подібного обміну активу є справедлива вартість переданого об'єкта з включенням різниці до витрат звітного періоду. При обміні подібними об'єктами дохід не визнається.

Первісна вартість об'єкта основних засобів, придбаного в обмін на неподібний об'єкт, дорівнює справедливій вартості переданого об'єкта основних засобів, збільшеній або зменшеній на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана або утримана під час обміну.

У процесі експлуатації основні засоби, зберігаючи свою первинну фізичну форму, підлягають фізичному і моральному зносу, тобто під впливом фізичних сил, технічних і економічних чинників вони поступово втрачають свої властивості і приходять в непридатність.

Моральний знос обумовлюється двома чинниками: зростанням продуктивності праці і темпами технічного прогресу. Поява досконаліших зразків устаткування і інших видів основних засобів веде до морального зносу діючих основних засобів і зниження продуктивності праці. [11, 56].

Знос під впливом сил природи залежно від дії зовнішніх чинників приводить до передчасного старіння основних засобів.

Правильне визначення ступеня зносу основних засобів має дуже важливе значення для економіки виробництва, для визначення відновної вартості основних засобів і розміру амортизаційних відрахувань.

Фізичний знос може бути визначений відповідно до термінів служби основних засобів за допомогою формули:

$$I = T_{\text{ф}} / T_{\text{н}} \times 100,$$

де I – знос (%);

$T_{\text{ф}}$ – фактичний термін служби (років);

$T_{\text{н}}$ – термін служби по встановленій нормі (амортизаційний період) (років).

Але найбільш правильно фізичний знос можна визначити шляхом

обстеження технічного стану об'єкту в натурі (вузлів, частин і об'єкту в цілому). Доцільно також визначати ступінь зносу по термінах служби. Фізичний знос частково можна відновити, провівши ремонт, реконструкцію і модернізацію основних засобів, але з часом витрати на ремонт не окупаються, що призводить до недоцільності їх експлуатації.

Фізичний і моральний знос основних засобів впливає на зменшення їх відновної вартості.

Оскільки необоротні активи приносять підприємству економічні вигоди протягом кількох років, необхідно розподіляти вартість цих активів між звітними періодами для забезпечення відповідності доходів і витрат. Це досягається шляхом амортизації.

Амортизація - це систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання [9, 92].

Вартістю, яка амортизується, є первісна (або переоцінена) вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

У свою чергу, ліквідаційною вартістю є сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від продажу (ліквідації) об'єкта після закінчення строку його корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Строком корисного використання (експлуатації) є період часу, упродовж якого підприємство передбачає використовувати відповідний об'єкт, або кількість одиниць продукції (послуг), яку підприємство очікує отримати від його використання.

Строк корисного використання об'єкта (експлуатації) визначає саме підприємство з урахуванням таких чинників:

- очікувана потужність або продуктивність об'єкта;
- строк корисного використання подібних активів;
- очікуваний фізичний знос;
- моральний знос (унаслідок технічного прогресу або зміни попиту на продукцію);

- правові або інші обмеження щодо використання об'єкта (наприклад, строк);
- оренди, передбачений угодою, або законодавство, що визначає граничний строк безпечної експлуатації певних об'єктів, тощо).

Метод амортизації необоротних активів обирається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигід від його використання та норм П(С)БО 7 і 8 [18; 19].

Для нарахування амортизації основних засобів можуть бути застосовані такі методи:

- 1) прямолінійний;
- 2) зменшення залишкової вартості;
- 3) прискореного зменшення залишкової вартості;
- 4) кумулятивний;
- 5) виробничий.

Метод амортизації обирається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання.

Метод амортизації об'єкту основних засобів переглядається у разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання.

Нарахування амортизації по новому методу починається з місяця, наступного за місяцем ухвалення рішення про зміну методу амортизації.

Нарахування амортизації проводиться щомісячно. Підприємства з сезонним характером виробництва річну суму амортизації нараховують протягом періоду роботи підприємства в звітному році.

Місячна норма амортизації при застосуванні методу залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, прямолінійного і кумулятивного визначається розподілом річної суми амортизації на 12.

Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, в якому об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання.

Нарахування амортизації припиняється починаючи з місяцем, наступним

за місяцем вибуття об'єкту основних засобів. Завдання бухгалтерського обліку основних засобів.

Розрахунок амортизації здійснюється у розробних таблицях ф. 03-14 «Розрахунок амортизації основних засобів» (для промислових підприємств), ф. 03-15 «Розрахунок амортизації основних засобів» (для будівельних організацій), ф. 03-16 «Розрахунок амортизації по автотранспорту». Типові кореспонденції відображення операцій з нарахування амортизації наведено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Відображення операцій з нарахування амортизації

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Нарахована амортизація на основні засоби виробничого призначення	23	131
2	Нарахована амортизація на основні засоби адміністративного призначення	92	131
3	Нарахована амортизація на будівлі збуту	93	131
4	Нарахована амортизація на об'єкти загальнопромислового призначення	91	131
5	Нарахована амортизація на об'єкти житлово-комунального та соціально-культурного призначення	949	131
6	Відображено суму нарахованого зносу за реалізованим об'єктом	131	10
7	Відображено суму нарахованого зносу ліквідованим об'єктом	131	10

Рух основних засобів, пов'язаний з їх надходженням, внутрішнім переміщенням та вибуттям, оформляються типовими формами первинної облікової інформації, які затверджені Наказом Міністерства статистики України № 352 від 29.12.1995 р. «Про затвердження типових форм первинного обліку» (табл. 2.6).

Первинні документи для обліку основних засобів

№	Назва форми
1	2
ОЗ-1	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів
ОЗ-2	Акт приймання-здачі, відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів
ОЗ-3	Акт на списання основних засобів
ОЗ-4	Акт на списання автотранспортних машин
ОЗ-5	Акт на установку, пуск, демонтаж будівельної машини
ОЗ-6	Інвентарна картка обліку основних засобів
ОЗ-7	Опис інвентарних карток з обліку основних засобів
ОЗ-8	Картка обліку руху основних засобів
ОЗ-9	Інвентарний список основних засобів
ОЗ-14	Розрахунок амортизації основних засобів (для промислових підприємств)
ОЗ-15	Розрахунок амортизації основних засобів (для будівельних організацій)
ОЗ-16	Розрахунок амортизації по автотранспорту

Типова форма № 03-1 «Акт прийому-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» застосовується для оформлення зарахування до складу основних засобів окремих об'єктів для обліку введення їх до експлуатації; для оформлення внутрішнього переміщення основних засобів з одного цеху (відділу, дільниці) до іншого, а також для виключення їх зі складу основних засобів при передачі іншому підприємству (організації).

При отриманні (купівлі) основних засобів акт складає комісія, яка призначається розпорядженням (наказом) керівника підприємства. Акт складається в одному примірнику на кожний окремий об'єкт. Складання загального акта, яким оформлюється приймання декількох об'єктів основних засобів, дозволяється лише при обліку господарського інвентарю, інструментів, обладнання тощо, якщо ці об'єкти однотипні, мають однакову вартість та прийняті в одному календарному місяці.

При передачі основних засобів іншому підприємству акт складається у двох примірниках для підприємства, яке отримує, і підприємства, яке передає основні засоби).

При оформленні внутрішнього переміщення основних засобів акт також складається у двох примірниках у тому відділі який здає основні засоби.

Типова форма № 03-2 «Акт прийому-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів» застосовується для оформлення приймання-здачі основних засобів з капітального ремонту, реконструкції та модернізації. Якщо ремонт, реконструкцію та модернізацію виконує інше підприємство, то акт складається у двох примірниках (другий примірник передається підприємству, що здійснило ремонт основних засобів).

Типові форми № 03-3 «Акт на списання основних засобів» і № 03-4 «Акта списання автотранспортних засобів» застосовуються для примірниках оформлення вибуття окремих ефектів основних засобів при повній або частковій їх ліквідації. Акт складається у двох примірниках комісією, що затверджена наказом керівника підприємства (організації).

Типова форма № 03-5 «Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини» складається при установці, пуску і демонтажі будівельної машини, що взята на прокат. Підписується представником машинопрокатної бази та механіком будівельної дільниці. В даній формі також відображаються відомості про стан машини до її здачі у прокат та після повернення

Типова форма № 03-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів» застосовується для аналітичного обліку та узагальнення інформації про всі типи основних засобів на підприємстві. Форма містить дані про технічні особливості об'єкта, норми амортизаційних відрахувань та ін. Традиційно ведеться в одному примірнику бухгалтерією, проте існує варіант побудови обліку з веденням двох примірників цих форм: один у бухгалтерії, другий - у місцях експлуатації основних засобів замість № 03-9 «Інвентарний список основних засобів».

Типова форма № 03-7 «Опис інвентарних карток з обліку основних засобів» застосовується для реєстрації інвентарних карток. Ця форма складається в одному примірнику в бухгалтерії з метою контролю за збереженням карток.

Типова форма № 03-8 застосовується при ручній обробці облікової інформації для обліку руху основних засобів за класифікаційними групами. Відкривається в бухгалтерії в одному примірнику.

Типова форма № 03-9 «Інвентарний список основних засобів» застосовується в місцях експлуатації основних засобів для обліку кожного об'єкта за матеріально відповідальними особами. Дані, що містяться в цій формі, мають бути тотожними із записами в інвентарних картках обліку основних засобів.

Типові форми № 03-14 «Розрахунок амортизації основних засобів» (для промислових підприємств), № 03-15 «Розрахунок амортизації основних засобів» (для будівельних організацій), № 03-16 «Розрахунок амортизації по автотранспорту» використовуються для розрахунку амортизації основних засобів. Ці реєстри є єдиними для розрахунку амортизації при будь-якій формі ведення бухгалтерського обліку в умовах ручної обробки інформації. Лише при застосуванні журнально-ордерної форми обліку замість зазначених форм для розрахунку амортизації можна застосовувати однойменну Розроблювальну таблицю № 6.

При документальному оформленні господарських операцій та пов'язаних з ними змін на підприємстві відбувається рух облікової інформації між первинною документацією, регістрами синтетичного й аналітичного обліку та звітністю.

3. Фінансовий облік вибуття основних засобів

Згідно з чинним законодавством підприємства мають право продавати зайві основні засоби, безоплатно передавати іншим підприємствам, установам, організаціям, а також ліквідувати їх, якщо вони фізично або морально застаріли і ремонт їх неможливий або економічно недоцільний (а також внаслідок аварії, пожежі, стихійного лиха).

Основні засоби списуються з балансу підприємства у разі їх вибуття або коли активи перестають відповідати критеріям визнання активу.

Вибуття основних засобів з підприємства оформляється «Актом на списання основних засобів» (ф. № 03-3), у якому вказується причина вибуття, первинна вартість об'єкта, що вибуває, сума нарахованого зносу, залишкова вартість, витрати, пов'язані з вибуттям, (реалізацією, ліквідацією), а також сума одержаного доходу. На підставі оформлених актів роблять відповідні записи в бухгалтерському обліку.

У разі, коли об'єкт основних засобів вибуває з експлуатації та зберігається для продажу, його відображають у балансі в складі оборотних активів за нижчою з двох оцінок – за балансовою вартістю або чистою вартістю реалізації.

Фінансовий результат від списання основних засобів розраховують як різницю між балансовою вартістю об'єкта та очікуваною чистою сумою надходжень від його продажу або ліквідації [13].

Прибуток або збиток від вибуття основних засобів була надзвичайна подія (аварія, пожежа тощо), відповідну суму прибутку або збитку відображають як фінансовий результат від надзвичайних подій.

Для обліку доходів, пов'язаних з реалізацією основних засобів, призначений пасивний субрахунок 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів» рахунку 71 «Інший операційний дохід».

Облік собівартості реалізованих необоротних активів здійснюється на субрахунку 943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів» рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності».

При відображенні господарських операцій, пов'язаних з реалізацією, ліквідацією, безоплатною передачею та передачею основних засобів як внесок до статутного фонду іншого підприємства роблять такі записи (табл. 3.1)

Таблиця 3.1

Відображення реалізації основних засобів

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
Реалізація основних засобів			
1	Відвантажено об'єкт основного засобу покупцю	37	712
2	Відображено податкове зобов'язання	712	641
3	Відображено залишкову вартість об'єкта	943	10
4	Відображено суму нарахованого зносу	13	10
5	Списано на фінансовий результат доходу від реалізації основних засобів	712	79
6	Списано на фінансовий результат собівартість реалізованих засобів	79	943
7	Одержано прибуток	79	441
Ліквідація основних засобів			
1	Ліквідований об'єкт списано в частині залишкової вартості	976	104
2	Ліквідований об'єкт списано в частині зношення	131	104
3	Нараховано витрати, понесені у зв'язку з ліквідацією об'єкта:		
	а) заробітна плата	976	661
	б) збір на пенсійне страхування	976	651
	в) збір на соціальне страхування	976	652
4	г) страховий збір на випадок безробіття	976	653
	Оприбутковано матеріали, отримані в результаті демонтування об'єкта:		
	а) запчастини	207	746
	б) металобрухт	209	746
5	Вартість оприбуткованих матеріалів визнано доходом звітного періоду	746	793
6	Витрати, понесені у зв'язку з ліквідацією об'єкта, списуються на зменшення доходів	793	976
Безоплатна передача основних засобів			
1	Списано суму нарахованої амортизації основних засобів	131	104
2	Безкоштовно передано основні засоби	977	104

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4
3	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ за безоплатно переданими основними засобами за звичайною ціною	977	641
Передача основних засобів як внесок до статутного фонду			
1	Сформовано статутний капітал	141	685
2	Списано суму нарахованої амортизації основних засобів	131	104
3	Передано обладнання як внесок до статутного капіталу основних засобів	377	104
4	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ за поставленими основними засобами за звичайною ціною	377	641
5	Показано взаємозалік заборгованостей	685	977
6	Відображено отриманий дохід від фінансових інвестицій	685	746

Залишкова вартість списаних необоротних активів та витрати, пов'язані з їх ліквідацією відображаються на субрахунку 976 «Списання необоротних активів» рахунку 97 «Інші витрати».

Одержані в процесі списання матеріальні цінності підлягають оприбуткуванню з відображенням у складі інших доходів на субрахунку 748 «Інші доходи від звичайної діяльності».

Витрати, пов'язані з безоплатною передачею основних засобів, відображаються на рахунку 97 «Інші витрати».

Передача основних засобів до статутного капіталу іншого підприємства розглядається як фінансові інвестиції, які здійснюються з метою одержання дивідендів, відсотків або інших вигод для інвестора.

Якщо основні засоби передані до статутного капіталу іншого підприємства з метою їх утримання більше одного року, то такі фінансові інвестиції вважаються довгостроковими і відображаються на рахунку 14 «Довгострокові фінансові інвестиції», а якщо менше одного року - поточними з відображенням на рахунку 35 «Поточні фінансові інвестиції».

Зазначені операції в обліку відображаються таким чином:

Відображення операцій зі списання основних засобів

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Відображено залишкову вартість списаного об'єкта	976	10
2	Відображено суму зносу	13	10
3	Нараховано заробітну плату за розбирання об'єкта	976	661
4	Одержано малоцінні швидкозношувані предмети від розбирання об'єкта	22	746
5	Одержано запасні частини від розбирання об'єкта	207	746
6	Безоплатно передані основні засоби	977	10
7	На суму податкового зобов'язання	977	641
8	Передано основні засоби як поточні фінансові інвестиції	35	10

Отже, для визначення непридатності основних засобів до використання, можливості їх використання іншими підприємствами, організаціями та установами, неефективності або недоцільності їх поліпшення (ремонт, модернізації тощо) та оформлення відповідних первинних документів керівником підприємства створюється постійно діюча комісія.

Постійно діюча комісія:

- здійснює безпосередній огляд об'єкта, що підлягає списанню;
- встановлює причини невідповідності критеріям активу;
- визначає осіб, з вини яких відбулося передчасне вибуття основних засобів із експлуатації, вносить пропозиції щодо їх відповідальності;
- визначає можливість продажу (передачі) об'єкта іншим підприємствам, організаціям та установам або використання окремих вузлів, деталей, матеріалів, що можуть бути одержані при демонтажі, розбиранні (ліквідації) основних засобів, встановлює їх кількість і вартість;
- складає і підписує акти на списання основних засобів.

В актах на списання наводяться дані, що характеризують об'єкти основних засобів: рік виготовлення або будівництва об'єкта, дата його надходження на підприємство і початок експлуатації, первісна (переоцінена)

вартість об'єкта, сума нарахованого зносу, передбачений і фактичний строк корисного використання, проведені ремонти, причини вибуття тощо. У разі списання основних засобів, які вибувають в результаті аварії або стихійного лиха, до акта додається копія акта аварії і зазначаються обставини стихійного лиха.

Регістри аналітичного обліку основних засобів, що вибули, додаються до документів, якими оформлені факти вибуття основних засобів. Складені комісією акти на списання основних засобів відображаються в бухгалтерському обліку після їх затвердження (погодження) посадовою особою (керівним органом), уповноваженою згідно законодавства (статуту підприємства) приймати рішення щодо розпорядження (відчуження, ліквідації) об'єктів основних засобів.

4. Управлінський облік основних засобів

Оскільки предметом управлінського обліку є сукупність об'єктів, за якою здійснюється управління діяльністю підприємства, то поряд з іншими сюди належать основні засоби.

При забезпеченні управлінського обліку наявності основних засобів необхідно пам'ятати, що окремі об'єкти є інвентарними, інші – неінвентарними.

Інвентарними вважаються об'єкти, що мають натурально-речові ознаки, їх можна виявити в натурі, поррахувати, обміряти. Більшість об'єктів основних засобів є інвентарними: будівлі, споруди, передавальні пристрої, автотранспорт, машини й обладнання, прилади та інструменти, обчислювальна техніка, робоча і продуктивна худоба, багаторічні насадження, виробничий і господарський інвентар та ін. Неінвентарні об'єкти не мають натурально-речових ознак, оскільки такими вважаються капітальні інвестиції на поліпшення земельних, водних чи лісових угідь.

Особливістю управлінського обліку основних засобів є те, що вони обліковуються відповідно до центрів відповідальності - виробничих підрозділів: цехів, бригад, ферм, складів та ін., де вони закріплені за матеріально відповідальними особами. Як правило, це керівники підрозділів. Тому з кожним із цих працівників укладають договір про повну індивідуальну матеріальну відповідальність.

Безпосередній облік об'єктів ведуть в інвентарному списку основних засобів. Дані інвентарного списку основних засобів мають відповідати показникам інвентарних карточок обліку основних засобів, які відкривають на кожний об'єкт окремо, або на групу однотипних об'єктів, що надійшли на підприємство одночасно і мають однакові виробничо-господарське призначення, технічну характеристику та вартість.

Управлінський облік - це система, що включає планування і контроль діяльності. Тому тут важливою є інформація, що характеризує властивості об'єктів (потужність, місткість тощо) [3, 632].

Таку інформацію можна отримати з проектно-кошторисної документації - на будівлі та споруди, і з технічних паспортів – на машини й обладнання, транспортні засоби тощо, які додають до інвентарних списків.

Нерідко на підприємствах використовуються орендовані основні засоби. З позиції управлінського обліку різниці між власними й орендованими основними засобами могло б і не бути, однак у фінансовому обліку є певні особливості. У цьому випадку записи проводяться в одній карточці, але за окремими рядками на кожний об'єкт, тобто позиційним способом. Відображення операцій за оперативною або фінансовою орендою: нарахування амортизації за оперативною орендою не здійснюється; визначення орендної плати за фінансовою включає відсотки банку за кредит, плату за страхування об'єкта і т.п. Тому ці особливості доводиться враховувати також в управлінському обліку, коригуючи витрати центрів відповідальності залежно від власності на основні засоби. Хоч це здебільшого стосується планування бюджетів центрів відповідальності, однак ураховується і в управлінському обліку наявності основних засобів: ті об'єкти, які орендовані, відображаються окремо, після власних.

Разом з тим, слід мати на увазі, що у фінансовому обліку при оперативній оренді на такі об'єкти не відкривають інвентарних карток, оскільки їх не оприбутковують на баланс, а відображають на позабалансовому рахунку 01 «Орендовані необоротні активи». Проте це не означає, що в управлінському обліку контроль за наявністю і використанням орендованих об'єктів є другорядним.

Періодично на підприємстві необхідно контролювати відповідність облікових даних і фактичної наявності основних засобів. З цією метою проводять інвентаризацію об'єктів, завдяки чому встановлюють фактичну наявність основних засобів, непридатні до експлуатації та відновлення будівлі, споруди, машини й устаткування, а також зайві та непотрібні підприємству основні засоби.

До початку інвентаризації основних засобів слід перевірити: наявність і стан інвентарних карток; наявність і стан технічних паспортів або іншої технічної документації; наявність документів на основні засоби, здані або прийняті підприємством в оренду, на збереження. При виявленні розбіжностей або неточностей в обліку чи технічній документації в них треба внести відповідні виправлення й уточнення. Слід перевірити, чи всі документи на оприбуткування і вибуття основних засобів записано в реєстрах обліку, а також підготувати і впорядкувати основні засоби для перевірки в натурі за місцем їхнього зберігання. На підставі інвентаризації складають інвентаризаційні описи за затвердженими формами, залежно від груп і видів основних засобів.

На підприємствах необхідно забезпечити постійне оновлення основних засобів не тільки тому, що вони зношуються, а й для забезпечення як вищого рівня фондооснащеності виробництва та впровадження досягнень науково-технічного прогресу - єдиного фактору, який дає змогу кардинально підвищити рівень ефективності виробництва.

В управлінському обліку важливе значення має належність об'єктів до конкретних центрів відповідальності. Тому й передбачено, що «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» складається не тільки при надходженні основних засобів на підприємство, а й у всіх випадках передачі об'єктів від одного центру відповідальності до іншого.

Приймання основних засобів здійснює комісія, затверджена керівником підприємства. Важливо, щоб при цьому була ретельно перевірена комплектність об'єкта відповідно до проектно-кошторисної чи технічної документації.

Кожному об'єкту основних засобів присвоюють інвентарний номер, що є дуже важливою відмінною ознакою реєстрування в управлінському обліку, якщо врахувати, що на підприємствах експлуатуються, як правило, кілька однотипних, а то й однакових об'єктів. Інвентарні номери присвоюються за серійною ознакою і складаються з чотирьох чи п'ятизначних чисел. Ці номери наносяться фарбою або закріпленням жетонів на кожний об'єкт і зберігаються,

як правило, за ними на весь період їхньої експлуатації на підприємстві. Навіть якщо об'єкти однотипні та обліковуються в одній інвентарній картці, кожному з них присвоюють окремий інвентарний номер.

Інвентарні номери об'єктів, що вибули внаслідок зносу, реалізації і тощо, не можуть присвоюватись іншим основним засобам, котрі надійшли на підприємство. Орендовані основні засоби обліковуються в орендарів за інвентарними номерами, присвоєними орендодавцями [3, 114].

Для забезпечення точності та оперативності управлінського обліку важливе значення має правильне визначення рахунків і об'єктів аналітичного управлінського обліку для віднесення амортизаційних відрахувань на витрати центрів відповідальності та видів продукції (робіт, послуг), виробництво (виконання) котрих здійснює цей структурний підрозділ

Поряд із надходженням основних засобів на підприємствах через різні причини відбувається їхнє вибуття. При вибутті основних засобів унаслідок списання, важливим завданням управлінського обліку є забезпечення чіткого контролю за отриманими матеріальними цінностями від розбирання будівель і споруд, демонтажу машин і обладнання, оскільки часто окремі конструктивні елементи, вузли й агрегати можуть бути використані для ремонту чи реконструкції інших об'єктів. В окремих випадках при ліквідації, наприклад приладів, необхідно оприбуткувати дорогоцінні метали: золото, платину, срібло. Нехтування цим завдає значних втрат підприємствам і не може свідчити про ефективність управлінського обліку.

Тому для ліквідації будь-якого об'єкта доцільно затвердити комісію, що ретельно оглянула б усі отримані матеріали, вузли, агрегати, конструктивні елементи тощо, визначивши їхню можливу вартість, необхідну для розрахунку результатів списання основних засобів. Результати від списання об'єкта необхідні для відображення операцій у фінансовому обліку. Однак формуються вони за даними управлінського обліку про витрати на ліквідацію. Для забезпечення належного контролю за такими витратами доцільно попередньо скласти кошторис, тобто розрахунок, що є основним інструментом

управлінського обліку та контролю витрат, а також критерієм оцінки діяльності управлінців центрів відповідальності. Саме так у вітчизняній практиці здійснюється контроль щодо витрат у відомостях дефектів, але лише при ремонті машин, автотранспорту.

Відповідно до вище наведеного, можна запропонувати складання цього кошторису до початку розбирання (демонтажу, ліквідації) всіх без винятку основних засобів. Усі отримані внаслідок ліквідації основних засобів матеріальні цінності мають бути оприбутковані на склад, а потім використані за можливими напрямками, що засвідчується відповідними первинними документами. Здавання утилю, металобрухту на склад проводять за накладними. Якщо металобрухт реалізовано, заготівельник виписує приймальну квитанцію.

В управлінському обліку важливим є забезпечення контролю за ефективним використанням основних засобів, що передбачає не тільки наявність фактичної безперебійної роботи машин і механізмів, інших об'єктів. Адже їхні непередбачені поломки, вихід з ладу в процесі виконання певних робіт інколи зводять нанівець решту управлінських заходів, зумовлюють значні матеріальні втрати, браком продукції, робіт чи послуг.

Таким чином, важливим завданням управлінського обліку є контроль за дотриманням правил експлуатації об'єктів основних засобів, своєчасного проведення профілактичних заходів щодо підтримання їх у робочому стані, поточного і капітального ремонтів. Крім негативного впливу на ефективність виробництва, послаблення такого контролю призводить до передчасного зносу об'єктів, чим також завдаються значні збитки підприємствам. У той же час використання основних засобів є ефективним лише протягом певного терміну. Закономірністю є те, що зі збільшенням термінів використання основних засобів численнішими і значимішими стають профілактичні заходи і ремонтні роботи, котрі навіть за умови, що їх проведення дає змогу далі експлуатувати основні засоби, стають економічно недоцільними, інколи перевищуючи за вартістю ціну основних об'єктів.

Оскільки суть управлінського обліку виходить за межі власне облікових функцій, то одним із його завдань є визначення економічної доцільності використання конкретних об'єктів основних засобів, що можливе при аналітичному опрацюванні облікової інформації. Тому для забезпечення належного контролю за здійсненням профілактичних заходів, які дають змогу підтримувати основні засоби в робочому стані, на підприємстві має бути розроблений план-графік проведення технічних доглядів машин і механізмів, їхніх ремонтів.

ВИСНОВКИ

1. Методологічні основи формування в фінансовому та управлінському обліку інформації про основні засоби і розкриття інформації про них у фінансовій звітності підприємств, організацій та інших юридичних осіб всіх форм власності регламентуються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби».

Відповідно до зазначеного Положення (стандарту) до основних засобів належать матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Об'єкт основних засобів визнається як актив тоді, коли існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з використанням активу, і його вартість може бути достовірно визначена.

Для правильної організації обліку основних засобів важливе значення має єдиний принцип їх оцінки. Розрізняють такі види оцінки основних засобів: первинну, залишкову, відновну і ліквідаційну.

Характерною особливістю засобів праці є те, що вони не мають тієї загальної взаємозамінності, яка характерна, наприклад, для потенційної робочої сили. Тому їх ефективність різна в галузях, на підприємствах, окремих видах. Ця різниця залежить від кожного конкретного засобу праці, його технічного стану, ступені фізичного і морального зносу.

2. Промислові підприємства постійно поповнюються новими засобами праці відповідно до вимог, досягнутого рівня технології виробництва, характеру і об'єму продукції, що виготовляється.

Основні засоби підприємств формують в результаті: капітальних інвестицій (спорудження, придбання, виготовлення); внесків засновників (учасників) до статутного капіталу підприємства; в порядку безоплатної передачі іншими юридичними особами. Синтетичний облік основних засобів

ведеться на рахунку 10 «Основні засоби», який призначений для обліку й узагальнення інформації про наявність і рух як власних основних засобів, так і одержаних за умов фінансового лізингу, а також орендованих цілісних майнових комплексів, які належать до складу основних засобів.

У процесі експлуатації основні засоби, зберігаючи свою первинну фізичну форму, поступово зношуються (фізично, морально), передаючи частками свою вартість на собівартість заново створеного продукту. З метою накопичення коштів для повного відновлення зношених об'єктів вартість зношеної частки основних засобів у вигляді амортизаційних відрахувань включається до затрат виробництва або обігу.

Таким чином, процес придбання засобів виробництва є важливою передумовою для здійснення основної діяльності підприємства.

3. Згідно з чинним законодавством підприємства мають право продавати зайві основні засоби, безоплатно передавати іншим підприємствам, установам, організаціям, а також ліквідувати їх, якщо вони фізично або морально застаріли і ремонт їх неможливий або економічно недоцільний (а також внаслідок аварії, пожежі, стихійного лиха).

Вибуття основних засобів з підприємства оформляється «Актом на списання основних засобів» (ф. № 03-3), у якому вказується причина вибуття, первинна вартість об'єкта, що вибуває, сума нарахованого зносу, залишкова вартість, витрати, пов'язані з вибуттям, (реалізацією, ліквідацією), а також сума одержаного доходу. На підставі оформлених актів роблять відповідні записи в фінансовому та управлінському обліку.

4. Обізнаність про наявність засобів праці і постійний контроль за ефективним їх використанням мають велике значення в управлінні виробничою діяльністю кожного підприємства. Цьому повинен сприяти правильно побудований і організований їх облік.

Список використаної літератури

1. Гарасим П. М. «Курс фінансового обліку»: Навч. посібник / П. М. Гарасим, Г. П. Журавель, П. Г. Хомин П. - К.: Знання, 2007. - 566 с.
2. Голов С. Ф. «Управлінський облік»: Підручник / С. Ф. Голов. - К.: Лібра, 2008. - 405 с.
3. Грабова Р. Є. «Енциклопедія бухгалтерського обліку»: Навч. посібник / Р. Є. Грабова. - К.: Галицькі контракти, 2004. - 832 с.
4. Даньків Й. Я. «Бухгалтерський облік»: Підручник / Й. Я. Даньків, М. Я. Остап'юк. - К.: Знання, 2007. - 469 с. - (Вища освіта ХХІ століття).
5. Ждан В. І. «Теорія бухгалтерського обліку»: Навч. посібник / В. І. Ждан, Є. Б. Хаустова, І. В. Колос, О. С. Бондаренко. - К.: Центр навч. літератури, 2006.-384 с.
6. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. №996-ХІУ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
7. Інструкція із застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій № 291 від 30.11.99 р. (zareєстровано в Міністерстві юстиції України № 893/4186 від 21.12.99 р.). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
8. Кобилянська О. І. «Фінансовий облік»: Навч. посібник / О. І. Кобилянська. - К.: Знання, 2004. - 473 с.
9. Косміна Р. М. «Бухгалтерський (фінансовий) облік»: Навч. посіб. для студ. екон. спец. ВНЗ / Р. М. Косміна, Ю. Д. Чацкі (ред.). - К. : Вища школа, 2008. - 255 с.
10. Кужельний М. В. «Бухгалтерський облік»: Навчально-методичний посібник для самост. вивч. дисципліни / М. В. Кужельний, М. М. Коцупатрий, М. Г. Кірданов, Л. І. Лежненко, О. Л. Примаченко. - К.: КНЕУ, 2005. - 217 с.

11. Кузнецова С. А. «Бухгалтерський облік в управлінні підприємством»: Навч. посібник / С. А. Кузнецова. Таврійський держ. агротехнологічний ун-т. - Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2008. - 230 с.
12. Лишиленко О. В. «Бухгалтерський фінансовий облік»: Навчальний посібник / О. В. Лишиленко. - Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2003. - 624 с.
13. «Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів». Затверджені наказом Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.golovbukh.ua/regulations/1521/8199/8200/461727/>.
14. Михайлов М. В. «Бухгалтерський облік (теорія)»: Навч. посібник / М. В. Михайлов, А. І. Глумаченко, В. П. Гончар, Г. А. Бачмат / За ред. проф. Михайлова М. Г. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 247 с.
15. Партин Г. О. «Теорія бухгалтерського обліку»: Навч. посібник / Г. О. Партин, А. Г. Загородній, М. В. Корягін, Л. М. Пилипенко, Л. А. Янковська. - 2-ге вид. стереотип. - Львів: «Магнолія 2006», 2007. - 240 с. дней: Учебн. пособие для вузов. - М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. - 638 с.
16. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій № 291 від 30.11.99 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>.
17. Положення (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 92 від 27.02.2000 р. (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 18 травня 2000 р. за № 288/4509). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

18. Положення (стандартом) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи». Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 242 від 18.10.99 р. (zareestrovano v Ministerstvi yustitsii Ukraini 2 листопада 1999 р. за № 750/4043). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.